

Útgrefstur frá sethúsabygging í Carnuntum

Á Ringstrasse í Wien

Tú kanst ekki hava verið í Eysturriki, uttan at hava vitjað Wien. Og það gjördu vit ein dag. Það er alltaf við stúran at ein fer fremmandur, og við bili, inn í ein so stóran bý. Þó, það gekk gott. Vegurinn, vit komu inn eftir eystanfrá, leiddi beint inn á eitt ófæra stórt öki inni í býnum, tætt inni móti Ringstrasse, Schwarzenbergplatz, har ferðslan av bilum var ófær.

Mitt á Schwarzenplatz er ein stór standmynd av Schwartzenberg, fúrsta, sigurharranum frá Leipzig í 1813, tá Napoleon fékk sín fyrsta verunliga ósigur. Það var aftaná tá ræðuligu herferðina til Moskva í 1812 og har, at kalla, allur tann franski herurinn, utvið ein hálf milljón mans, lá eftirá, men Napoleon sjálfur kom heim aftur til Frakklands. Har fékk hann skavað ein her saman aftur, og kom í bardaga við ein sameindan eystur-rikskan-pröjsiskan her, undir Schwarzenberg fúrsta við Leipzig í 1813, og har var hann við undirlutan, og bleiv það byrjanin til endan fyrir Napoleon.

Vit koyra um plássio til eitt parkeringshús, fáa har pláss til bilin 2 hæddir undir jörð, og fara so út at siggja býin.

Nú, ið ein standmynd varð nevnd, kann leggjast afturat, at her í Wien eru so nógvar standmyndir reistar, at tú kann nýta tær sum varðar íggjögnum söguna. Og stórir partur av hesum standmyndum eru reistar eftir boðum frá Franz Joseph, keisara, eftir at hann kom til valdið í 1848.

Vit nýtast bert at nevna triggjar, og fyrst av öllum teirru av Mariu Theresiu, keisarinnu, á Marie Theresienplatz, beint yvir av Hofburg, millum standmyndir nóg tann størsta.

Tú skal ganga fleiri ferðir uttan um hana, fyrr enn tú fatar, hvussu stór hon er, og hvat fyri listarverk hon er. Og so eru tað tær báðar standmyndirnar inni á Heldenplatz, frammán fyri Hofburg, vetrarbústaði keisaranna, av Eugen av Savoyen, prins, og av Kar, erkahertoga, báðir á hesti. Teir vóru báðir gitnir herferarar. Allar hesar standmyndir eru gjördu eftir boðum frá Franz Joseph keisara.

Vit komu frá parkeringshúsi okkara beint út í Ringstrasse, hesa undrunarverdu og sjáldsomu götu, sum hvat skreytbygningum viðvikir, má teljast millum tær vakrastu í heiminum. Götan er sjáldsom á tann hátt, at hon byrjar niðri við Donau, fevnir um gomlu býarkjarnuna, og endar aftur niðri við Donau. Har sum götan nú liggur, lá í fornöldinni tann ringmúrur, ið vardi um Vindobona, rómverska skansan. Hesin ringmúrur, fleiri ferðir umvaldur sjálvandi, lá her lika til 1857. Men tá var býurin vaksin langt út um múrinn.

So var tað, at Frans Joseph, keisari, í 1857 gav boð um, at nú skuldi býurin gerast vakrari. Múrurinn varð javnaður við jörð og vatngróvin uttan um fylt upp, og hetta bleiv til eitt breitt og slætt öki, og har liggur nú Ringstrasse. Keisarin gav boð um, at nú skuldu nógvar prýðiligar bygningar reisast fram við götuni.

Tá vóru teir báðir kendu arkitektarnir Ficher von Erlach, sum m.a. bygdi Schönbrunn, og Lucas von Hildebrandt, ið bygdi tær báðir Belvedere slottini, deyðir, men aðrir tóku við, m.a. tann danski arkitekturin Theophil Hansen, ið eigur heiðurin fyri fleiri prýðiligar bygningar fram við götuni.

Vit ganga eftir Ringstrasse, og koma fyrst til Wiener Staatsoper, ið er

ein av heimsins kendastu operabygningum, bygður í 1860-árunum, av arkitektunum Siccardsburg og van der Null. Tað er ein nokk so dúpur søga. Arkitektarnir báðir vóru fyri tilikum atfinningum, og kanska ikki heilt ógrundaðum. TEir tóku sær tað so nær, at van der Null tók lívið av sær og Siccardsburg upplivdi heldur ikki at siggja operuna lidna. Aftaná seinna heimsbardaga lá bygningurinn í sori, men stendurnu aftur í sinum gamla skapi.

Tá tú vitjar Wien í mánaðunum juli ella august, so er tað ymist, tú ikki kann fáa við, nakað sum bert er at uppliva her í Wien, tí tá verður summarferi hildið. Tað er fyri tað fyrsta eina framferðslu í operuni. Tað næsta er eina gudstænastu (katólska sjálvandi) í Hofkapelle á Hofburg, har Wiener Sangerknaben syngja til gudstænastuna, og tann triðja upplivingin er ein vitjan í »Spanische

Reitschule», glæsiliga höllin tann, ið keisaraættin nýtti til at riða í, tá ikki slapst út fyri veður, og sum nú verður nýtt til uppvisan við teimum hvitu Lippizanarhestunum, og hetta slagioð finst onga aðra staðni í heiminum.

Sjálvur havi eg einaferð, fyri 19 árum síðan, vitjað báði operuna, Hofkapelle og spanska riðiskúlan.

Vit koma fram við einari av teim mongu inngongdunum til parkina uttan um Hofburg, og fara inn. Og eitt tað fyrsta vit koma til, er ein standmynd av Mozart. Frammanfyrir standmyndina, á grasvøllinum, er eitt stórt blómurprýði av livandi blómum, evnað til sum ein gylkil.

Á tí stóra plássinum frammán fyri Hofburg, Heldenplatz, eru tær báðar söru standmyndirnar av Karl, erkahertoga, og av Eugen av Savoyen, prins. Teir standa nú og skoða niður á teir hundræðslu bilarnar, sum standa her, (tí stjórnarskrivstovur eru á Hofburg), har teir í forðum skoðuðu niður á sigrandi herlið teirra.

Heldenplatz goymir eisini minni um eina, fyri hetta fólk, dapra löt. Her stoð, í 1938, Adolf Hitler á einum svara á Hofburg, og kunngjörði fyrir einari stórarí mannafeð, at nú var Eysturriki endiliga komi heim til Týskland. Navnið Eysturriki var nú burtur, og í tí týska rikinum fékk tað navnið Ostmark. Hetta ófrælsi vardi ikki einans til krigslok í 1945, tí russar vóru verandi eftir í landinum. Ikki fyrr enn russar í 1955, á Belvedere-slottinum, undirskrivaðu friðarsáttmála við Eysturriki, fóru tær russisku herliðini avstað, og tað ófrælsi, sum hevði

vart í 17 ár, var at enda komið.

Vit fara út aftur á Ringstrasse, sum her eitur Burgring, yvir um hana og inn á Maria-Theresienplatz, har teir báðir veldugu prýðisbygningarnir, Naturhistorisches Museum og Kunsthistorisches Museum, liggja, við teirru stóru Maria Theresia standmyndini imillum, sum listarmaðurin Kaspar Zumbusch arbeiddi uppá í 12 ár.

Viðari fram eftir götuni koma vit fram við tveimum prýðisbygningum afturat, Parlamentið og Börsin, báðir teknaðir av Theophil Hansen, og vit koma eisini fram við einum húsum, har ein minnisplata sigur frá, at her buði rithøvundurin Stefan Zweig, og eina aðra staðni við götuna sigur ein plata frá, at her hevði tann heimskendi sálarføðingurinn Sigmund Freud síni viðtaluhøli.

Vit hava nú gingið gotuna næstan at enda, oman móti Donau, og venda aftur á aftur. Tá vit koma til Operuna aftur, snara vit omaneftir teirru prýðiliga Kartnerstrasse, ið gongur inn móti miðjuni av Ringinum, ein sjáldsom göta. Tað mugu vera fáa aðra staðni í heiminum, at býarmyndugleikarnir siga frá sær teir møguleikar fyrir koyrandi ferðslu, sum eru í einari slikari gotu, og heilt gera hana til gongugötu. Her var eitt yðjandi liv av fólki til gongu, handlar, isbarri og kioskir, og matstovur á opnari gotu, og har vóru beinkir í rúgvuvis. Eg kom at hugsa um tað neyðars stutta petti av N. Finsengötu í Havn, sum býarmyndugleikarnir har ikki toldu at siggja sum

gongugötu burturav, men partout skuldi lata bilar inná.

Vit eru á veg oman til St. Stefan dómkirkjuna. Men fyrst skulu vit á eina serliga vitjan. Vit skulu vitja staðið, keisaraættin valdi til seinasta hvaldarstað sin. Tað er í Kaisergruft. Hetta plássio valdi ættin til gravstað sin í 1633, og her standa 138 sarkofagar, hvør av teimum at kalla eitt listarverk.

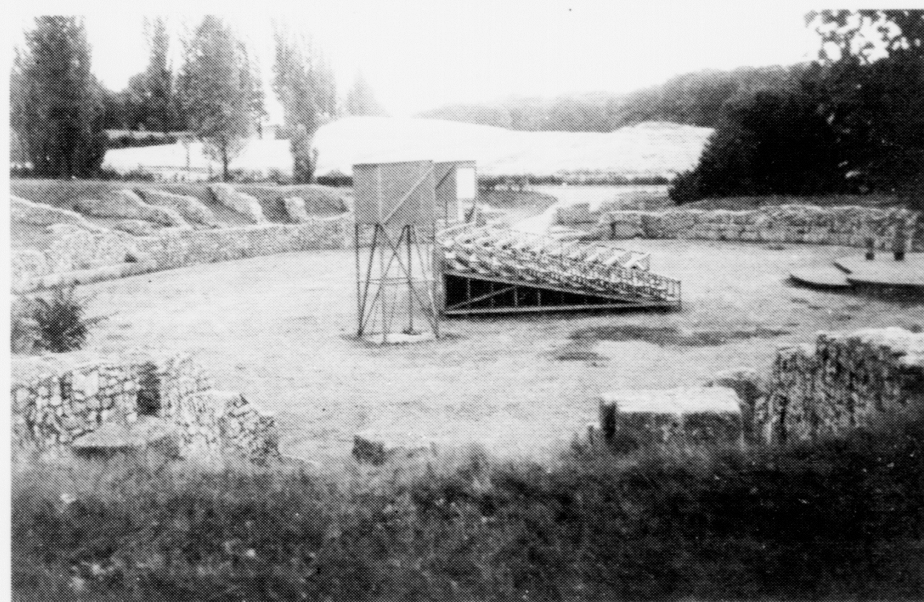
Í Kaisergruft, gravarhøll keisaranna

Vit snara av frá Kartnerstrasse. Stutt inn eftir einari síðugetu liggur kapuzinerkirche, og í samband við hana Kaisergruft. Sera einfald av útsjón er hurðin tann, sum keisaraættin fór íggjögnum, á seinastu ferð síni her á fold.

Tað er við hávirðing, at tú trínir inn gjøgnum hesar somu dyr. Ein doyandi blómuangi slær móti tær, tá tú trínir inni tann langa gangin. Á einum skelti innanfyri dyrnar verður heitt á tær vitjandi, um at sýna sømiligan atburð og at tosa spakuliga. Ein einsamallur maður, sera væl ilætinn, situr innanfyri dyrnar, við eitt lítið borð, og tekur móti atgongupeningi. Tað fellur okkum ikki í eyguni, og heldur ikki fyrir bróstið, at tikið verður móti peningi, fyrir at sýna fram gravhallir keisaranna, ikki á tann hátt, tað verður gjørt her.

Vit fara ljóðliga gjøgnum gangin, niður gjøgnum einar breiðar trappur, undir jörð, og eru so í höllini, beint frammánfyri tí prýðiliga dupultsarkofaginum av Mariu Theresiu, keisarinnu, og

Framhald á síðu 18

Rómversk amfiteatir í Carnuntum